

Pretpostavke za razvoj primarnog medijskog obrazovanja u Hrvatskoj

---

Medved, Siniša

Undergraduate thesis / Završni rad

2015

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University North / Sveučilište Sjever**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:122:723276>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

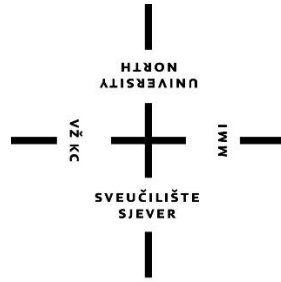
Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-26**

Repository / Repozitorij:

[University North Digital Repository](#)

**Sveučilište
Sjever**

Završni rad br. 448/MM/2015

**Pretpostavke za razvoj primarnog medijskog obrazovanja
u Hrvatskoj**

Siniša Medved, 3774/601

Varaždin, rujan 2015. godine

Sveučilište Sjever

Odjel za multimediju, oblikovanje i primjenu

Završni rad br. 448/MM/2015

Pretpostavke za razvoj primarnog medijskog obrazovanja u Hrvatskoj

Student

Siniša Medved, 3774/601

Mentor

Darijo Čerepinko, doc. dr. sc.

Varaždin, rujan 2015. godine

Prijava završnog rada

Definiranje teme završnog rada i povjerenstva

ODJEL	Odjel za multimediju, oblikovanje i primjenu		
PRISTUPNIK	Siniša Medved	MATIČNI BROJ	3774/601
DATUM	13.09.2015.	KOLEGIJ	Medijska komunikologija
NASLOV RADA	Pretpostavke za razvoj primarnog medijskog obrazovanja u Hrvatskoj		
MENTOR	dr.sc. Darijo Čerepinko	ZVANJE	Docent
ČLANOVI POVJERENSTVA	1. pred. Robert Geček, dipl.ing. - predsjednik		
	2. izv.prof.dr.sc. Damir Vusić - član		
	3. doc.dr.sc. Darijo Čerepinko - mentor		
	4. doc.dr.sc. Dean Valdec - zamjenski član		
	5. _____		

Zadatak završnog rada

BROJ 448/MM/2015

OPIS

Danas u Republici Hrvatskoj još uvijek imamo tradicionalni pristup nastavnom sadržaju. Većina nastave odvija se na način da nastavnici učenicima prenose znanje klasičnim predavanjima. Medijska kultura je u hrvatskom obrazovnom sustavu zastupljena marginalno u sklopu nastave hrvatskog jezika. Nedovoljna pažnja posvećuje se ukazivanju na sam medij, način na koje određeni medij šalje poruku odnosno na druge načine na koji mediji utječu na konzumente. Medijska pismenost morala bi biti temelj za funkcioniranje unutar svijeta koji je visoko medijaliziran i kod kojeg mediji utječu na mnogobrojne sfere života. Također, bez razvoja medijske pismenosti i kritičkog odnosa spram medija u pitanje dolazi i temeljno razumijevanje svijeta i stvarnosti koja nas okružuje. Cilj ovog rada je pokušati definirati pretpostavke za razvoj primarnog medijskog obrazovanja u Hrvatskoj.

U radu je potrebno:

- Objasniti i definirati pojam medija i dati kratki pregled razvoja medija
- Objasniti i definirati pojam medijske pismenosti
- Opisati i definirati elemente aktualnog primarnog medijskog obrazovanja u Hrvatskoj
- Ukazati na potencijalne probleme i istaknuti pozitivne elemente postojećeg stanja
- Provesti istraživanje postojećeg stanja
- Dati prijedlog okvirnog kurikuluma za kolegij koji bi se bavio medijskim opismenjavanjem
- Prodiskutirati rezultate i dati zaključak

ZADATAK URUČEN

22.09.2015

POTPIS MENTORA

[Handwritten signature]

Predgovor

Mediji su danas sastavni dio našega života. Pri korištenju svakodnevnih stvari i obavljanju svakodnevnih zadataka dolazimo pod utjecaj medija. Mediji su oblikovali ljudsku povijest. od prvog medija koji je bio govor do današnjih digitalnih tehnologija i medijskih industrija, svaki je medij imao jednu od ključnih uloga u razvoju ljudske civilizacije. Marshall McLuhan je ustvrdio u svom antropološkom tehnološkom determinizmu da tehnologija mijenja ljude i prilagođava ih sebi te određuje njihovu komunikaciju. On je također prvi upotrijebio pojam *globalno selo* kojim objašnjava današnje stanje kad su svi ljudi povezani putem Interneta i više nema razlike između periferije i centra. Sa razvitkom medija i njihovog utjecaja nije se razvijala i svijest o potrebi učenja istoga u primarnom obrazovanju. Neke zemlje su shvatile važnost medija i razvijale su predmete koji se bave medijima i medijskom pismenošću. U Republici Hrvatskoj o potrebi učenja o medijima i medijskoj pismenosti počelo se razgovarati i promišljati početkom 21. stoljeća. U Hrvatskom nacionalnom obrazovnom standardu (HNOS) izrađenom 2005. godine prepoznaje važnost medijske kulture te se počinje izučavati u sklopu nastave hrvatskog jezika. Međutim nastava hrvatskog jezika ima najviše sadržaja pa se za medijsku kulturu izdvaja najmanje vremena. Pošto su mediji svuda oko nas te medijske industrije postoje kako bi nam prodavali sadržaje i ostvarile profit, bitno je se djeca već u primarnom obrazovanju počinju upoznavati sa medijima, njihovom ulogom, vjerodostojnošću, trebaju naučiti kritički promišljati poruke i sadržaje koje mediji stvaraju i distribuiraju. Također danas su djeca od najranije dobi pod utjecajem dva najjača medija: televizije i Interneta.

Uz dobre primjere iz Europe i Svijeta, Republika Hrvatska bi mogla razviti zanimljiv pristup nastavi medijske kulture i medijske pismenosti. Nastava koja bi se izvodila kroz više predmeta i sa praktičnom nastavom upoznala bi ih sa svim segmentima medija, njihovoj dobroj i lošoj ulozi, kritičkom razmišljanju.

Sažetak

Medijska kultura i medijska pismenost jedan su od važnih čimbenika u današnjem društvu. Mediji nam danas daju razne informacije i sadržaje ali i pojedinci su postali stvaraoci medijskih sadržaja. Upravo zato je važno poznavati funkcioniranje medija i osnovna načela medijske pismenosti.

U ovom završnom radu obrađuje se pojam medija, razvoj medija kroz povijest, daju se neke podjele medija te se govori o utjecaju medija. Objašnjava se što je to medijska pismenost, kako se razvijala pismenost i zašto nam je potrebno znanje o medijskoj pismenosti. Također u radu se obrađuje koliko su mediji zastupljeni u obrazovanju, na koji način se izvodi nastava medijske kulture u primarnom obrazovanju a na koji način i koliko je zastupljena u srednjoj školi, kako se na istu problematiku gleda u Europskoj Uniji i Sjedinjenim Američkim Državama. Na kraju se analizira sadašnji sustav, manjkavosti nastave medijske kulture, daje se primjer finskog model koji kroz više predmeta obrađuje medijske vještine te se predlaže model za hrvatsko primarno obrazovanje.

Ključne riječi: mediji, medijska kultura, medijska pismenost, kurikulum, primarno obrazovanje

Popis korištenih kratica

HNOS Hrvatski nacionalni obrazovni standard

MZOS Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta

OECD Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj

UNESCO Organizacija Ujedinjenih naroda za obrazovanje, znanost i kulturu

SAD Sjedinjene Američke Države

USOE Ured Sjedinjenih Država za školstvo

NAMLE Nacionalno udruženje za podučavanje medijske pismenosti

Sadržaj

1. UVOD.....	1
2. MEDIJI	2
2.1. Pojam <i>mediji</i>	2
2.2. Mediji kroz povijest	3
2.3. Podjela medija.....	3
2.4. Utjecaj medija	5
3. MEDIJSKA PISMENOST	6
3.1. Razvoj pismenosti.....	7
3.2. Potreba za medijskom pismenošću	8
4. MEDIJI U OBRAZOVANJU.....	9
4.1. Općenito o osnovnom i srednjem obrazovanju u Hrvatskoj.....	10
4.1.1. Nastavni plan i program za osnovnu školu	11
4.1.2. Nastavni planovi i programi u srednjoškolskom obrazovanju	13
5. MEDIJSKA KULTURA U PRIMARNOM OBRAZOVANJU	15
5.1. Medijska kultura u Republici Hrvatskoj	15
5.2. Horizon Report Europe-izdanje o školama 2014.	18
5.3. Medijska kultura Sjedinjenim Američkim Državama	19
6. NASTAVNI PLAN ZA IZUČAVANJE MEDIJSKE KULTURE I PISMENOSTI.....	21
6.1. Plan integriranja Medijske kulture i medijske pismenosti u primarno obrazovanje	24
7. ZAKLJUČAK	32
8. LITERATURA.....	34
Popis slika.....	36

1. UVOD

U današnje vrijeme okruženi smo medijima i informacijama. Medijske industrije proizvode sve više sadržaja koji dolaze do korisnika ali i sami korisnici na društvenim mrežama kreiraju sadržaje koje dijele sa drugim korisnicima. Sadržaji koji su nam dostupni mogu biti istiniti ali i lažni. Sadržaji koji se kreiraju mogu potaknuti i određene društvene procese, mogu biti uvredljivi i nepravedni prema pojedincu ili skupini. Pojedinač tada kritički mora pristupiti sadržaju kako bi prepoznao njegovu pravu vrijednost. Medijska kultura i medijska pismenost nastavna se gradiva koja se izučavaju u hrvatskim školama i u Svijetu. Svaka zemlja na svoj način podučava znanja o medijima i medijskoj pismenosti. Europska Unija je prepoznala trendove te je donijela planove kako bi europsko školstvo trebalo izgledati u budućnosti.

Na odabir ove teme potaknula me spoznaja o tome da ljudi danas ne razumiju u potpunosti značenje medija i njihovu veliku ulogu. Mediji imaju veliki utjecaj a pojedinci nisu svjesni toga. Također vidljivo je da je danas digitalna tehnologija preuzela primat nad ostalim tehnologijama. Digitalna tehnologija najviše je potaknula još jače širenje i utjecaj medija.

Kroz ovaj rad objasniti će se pojam medija, povijest medija, neke podjele medija danas, utjecaj medija na pojedinca i društvo. posebno poglavlje bavi se medijskom pismenošću, njezinom definicijom, povijesnim pregledom pismenosti i potrebom za učenjem medijske pismenosti. Poblježe će objasniti nastava o medijima u osnovnim i srednjim školama u Republici Hrvatskoj, prikazati će se nastavni planovi i programi u osnovnim i srednjim školama i dobiti podaci iz Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta o zastupljenosti predmeta sa riječi *medij* u srednjim školama. Detaljno se predstavlja medijska kultura u nastavi hrvatskog jezika iz nastavnog plana i programa za osnovne škole u Republici Hrvatskoj, objašnjavaju se preporuke Europske Unije za škole u razdoblju do 2020. godine i prikazuje se kako se nastava medijske kulture i medijske pismenosti odrađuje u Sjedinjenim Američkim Državama. Također u radu se postavlja pitanje zastupljenosti medijske kulture u izvođenju nastave hrvatskog jezika u osnovnim školama, prikazuje se model izučavanja medijskih vještina i komunikacija u osnovnim školama u Finskoj te se daje prijedlog sličnog modela za nastavu u osnovnim školama u Republici Hrvatskoj.

2. MEDIJI

2.1. Pojam *mediji*

Riječ *medij* dolazi od latinske riječi *medius* što znači srednji. Svaki medij ima svoj jezik komunikacije. Mediji su se razvijali kroz povijest te se sukladno tome razvijala i komunikacija.

Rječnik stranih riječi Anić-Klaić-Domović (2002.:str.865) navodi ove definicije pojma „medij“:

- 1) ono što se nalazi u sredini ili što predstavlja sredinu, sredina, srednji put,
- 2) fiz. sredina, posrednik, ono kroz što se prenosi djelovanje; pomoćno sredstvo, sredstvo uspoređivanja;. [1]

Medij je govor, pismo, slike, bilo koji način komunikacije koju neka skupina ljudi dogovori. Upravo zato na upit što je medij nije lako odgovoriti. Prema Zakonu o medijima Republike Hrvatske (2003:članak2), mediji su: *novine i drugi tisak, radijski i televizijski programi, programi novinskih agencija, elektroničke publikacije, teletekst i ostali oblici dnevnog ili periodičnog objavljivanja urednički oblikovanih programskih sadržaja prijenosom zapisa, glasa, zvuka ili slike. Mediji nisu knjige, udžbenici, bilteni, katalogi ili drugi nositelji objavljivanja informacija koji su namijenjeni isključivo obrazovnom, znanstvenom i kulturnom procesu, oglašavanju, poslovnoj komunikaciji, unutaršnjem radu trgovačkih društava, zavoda i ustanova, udruga, političkih stranaka, vjerskih i ostalih organizacija, školska glasila, "Narodne novine" Republike Hrvatske, službena glasila jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave i ostala službena priopćenja, plakati, letci, prospekti i transparenti, te video stranice bez žive slike i druge besplatne obavijesti, osim ako Zakonom nije drukčije propisano.*

Prvi medij koji su ljudi koristili je *govor*. Iz govora su se razvili svi ostali mediji koji se danas koriste kao sredstvo komuniciranja. Svi mediji koji su nastajali u prošlosti koriste se i danas samo su se razvili i nadogradili. Svaki medij ima svoj poseban jezik, no svima je zajednička priroda medija, a to je komunikacija među ljudima pomoću različitih tehnologija

Marshall McLuhan je postavio tezu: „Medij je poruka.“ U svojoj knjizi „Razumijevanje medija“ on navodi da mediji nisu samo radio, televizija ili novine nego *"svaki produžetak, bilo kože, ruke ili noge, utječe na društveni sklop"*. (1946.:str.9) [2] Također iznosi tezu da je dolazak svake nove tehnologije ujedno i promjena načina ljudske komunikacije.

Još jedan pojam koji je uveo je „globalno selo“. McLuhan tvrdi da je svijet postao globalno selo kada je počelo elektroničko doba a to se dogodilo izumom telegrafa. Elektroničko doba poništava odnos centra i periferije. Sve postaje moguće, na bilo kojem mjestu na planetu, a mi

vidimo i čujemo kad god se na planetu dogodi neki značajan čin. Predvidio je i nastanak Interneta koji je u potpunosti promijenio Svijet kakav znamo.

2.2. Mediji kroz povijest

Prvi mediji koji su ljudi koristili je govor. Kroz govor je nastala književnost i dramsko izražavanje. Nakon govora ljudi počinju oslikavati špilje i pećine te su i te slike medij za prenošenje poruka. Potom se razvija rukopisno pismo kojim se piše u kamenu, na koži ili papiru, pa zahvaljujući Johannesu Gutenbergu tisak od 15. stoljeća u okviru kojega se razvijaju mediji: knjiga, novine, strip, časopis, plakat. Krajem 19. stoljeća nastaju radio i film, u 20. stoljeću televizija, računalo, Internet. Svaki medij ima svoj poseban jezik: jezik tiskanih medija je pisana riječ, jezik radija je zvuk, jezik filma su filmska izražajna sredstva (audiovizualni jezik) a jezik Interneta je sofisticirano računalno komuniciranje. Danas dominiraju *mediji pokretnih slika* koji se odnose na audio-vizualna pokretno-slikovna djela.

Povijest ljudskog roda i tehnološki izumi direktno su utjecali na razvoj medija. Tek od pronalaska parnog tiska dolazi do rapidnog razvoja medija. Sve ključne stvari za medije kakve danas poznajemo dogodile su se u zadnjih 170 godina što je i sukladno tehnološkom razvitku.

Moć kojom danas mediji raspolazu ne može se lako opisati. Znamo da su sveprisutni i da smo pod stalnim utjecajem nekog od medija.

Upravo zato se pojavljuje i pojam *masovni mediji*. Masovni mediji su i sami mediji ali se taj pojam i referira na izdavačke i televizijske kuće koje drže medije u svojim rukama. O važnosti medija i masovnih medija možemo zaključiti iz rečenice Jima Pinkertona koji je 2006. godine rekao: „*Svaka zemlja koja ima ambicije na međunarodnoj sceni, uskoro će imati barem jedan državni medij*“.[3]

2.3. Podjela medija

Medije ne možemo jednostavno podijeliti radi njihovog mnoštva. Osnova komuniciranja je da imamo pošiljatelja, kanal komunikacije i primatelja poruke. Najlakše je tako podijeliti i medije po načinu prenošenja i primanja poruka.

Po načinu prijenosa medije možemo podijeliti na:

1. Govor – prvi medij za prenošenje poruka bio je govor. Zaslužan je prvu književnost te usmenu predaju znanja. Ljudski govor i danas je jedan od primarnih medija

2. Tisak – u tisak spadaju svi oblaci koji su tiskani te služe za prijenos poruka. To su knjige, plakati, novine, letci, reklame, časopisi, stripovi.

3. Elektronički mediji – elektronički mediji svoju ekspanziju počinju krajem 19. stoljeća i danas su najvažnija vrsta medija. U tu skupinu spadaju film, radio, televizija, računalo.

Po načinu primanja poruke medije možemo dijeliti na:

1. Vizualni mediji – poruke kod ovih medija primamo osjetilom vida. U tu skupinu spadaju novine, knjige, stripovi, časopisi, fotografije

2. Auditivni mediji – mediji čije poruke primamo osjetilom sluha, na primjer radio

3. Audiovizualni mediji – mediji čije poruke primamo i osjetilom sluha i osjetilom vida. Tu spadaju film, računalo, televizija.

Kako je tema ovog rada medijska kultura u obrazovnom sustavu tako možemo podjelu medija napraviti kako se koriste u edukacijskim svrhama. U toj podjeli mediji možemo podijeliti na tri načina.

Postoje *tiskani mediji*, *netiskani mediji* i *elektronički mediji*.

Tiskani mediji uključuju knjige, časopise, magazine, novine, radne knjige.

Netiskani mediji uključuju *projekcijske* i *neprojekcijske* medije. Projekcijski mediji su mediji koriste svjetlost za projekcije. To su filmovi, projekcije, slajdovi.

Neprojekcijski mediji su oni koji ne koriste svjetlost. To su ploče, modeli, grafikoni.

Elektronički mediji u edukaciji dijele se na *auditivne*, *vizualne* i *audiovizualne medije*.

Auditivni mediji su audio kasete, audio snimke i radio.

Vizualni mediji su računala za nastavu, kalkulatori, pametne ploče.

Audiovizualni mediji su televizija, video kasete i edukacijski filmovi.

Gledajući povijesno, medije možemo podijeliti na: klasične i suvremene. U klasične ili analognе medije spadaju tisak, radio, film i televizija, a u suvremene ili digitalne medije ubrajaju se internet, multimedija, računalne igre, digitalna fotografija.

2.4. Utjecaj medija

U današnje vrijeme ljudi i društvo konstantno su pod utjecajima nekog od medija. Količina informacija koju čovjek prima dnevno nemoguće je točno izmjeriti jer je ta brojka jako velika. Mediji su danas poprimili ulogu kreatora javnog mišljenja. Često možemo vidjeti kako mediji utječu na ponašanje pojedinca i na taj način mijenjaju društvo. Dolazi do Bandwagon efekta gdje ljudi prihvaćaju mišljenje većine pod utjecajem medija. Danas se mediji agresivno koriste za promidžbene poruke bilo koje vrste. Pod utjecajem takvih poruka pojedinci često prihvaćaju mišljenje većine ljudi koji su palo pod utjecaj tih poruka. Upravo zato danas često vidimo da ljudi kupuju neke brandove samo zato jer većina tako radi, a često si takve brandove ne mogu priuštiti. Drugim riječima, prema Andrewu Colmanu (2003:str.77) *Bandwagon efekt karakterizira da se vjerojatnost prihvaćanja pojedinca povećava u odnosu na udio koliko je društvo prihvatilo neku pojavu.*[4]

Najbliži primjer gdje su mediji odigrali važnu ulogu u promidžbi jednog proizvoda možemo vidjeti 2012. godine kada je cijeli svijet pratio skok Felixa Baumgartnera koji je skočio padobranom sa 39,045 metara visine uz pomoć specijalne kapsule i helijevog balona. A iza svega toga stajala je reklamna kampanja za tvrtku Red Bull.

Mediji su okupirali našu svakodnevicu. Mediji su svuda oko nas – od televizije, koja je postala neizostavnim članom svake obitelji do reklama koje nas mame svojim porukama. Mediji nas konstanto zasipaju različitim sadržajima. Mediji određuju što se dogodilo a što nije. Ako se nešto nije pojavilo u medijima često se smatra da se uopće nije ni dogodilo. U suvremenim društvima ljudi primaju informacije i stvaraju sudove o politici i društvu o kojem žive prvenstveno kroz medije a ponajviše putem televizije i Interneta.

Istraživanja pokazuju kako mediji uvelike utječu na to koji ćemo proizvod kupiti, za koga ćemo glasovati na izborima i kakve ćemo stavove proklamirati.

Upravo zbog svega navedenoga mediji imaju važnu ulogu u odgoju djece. Mediji imaju veliku moć te ih zato treba koristiti u obrazovnom sustavu. Medijima zadovoljavamo većinu naših

potreba. Pomažu nam u razvoju socijalnih odnosa, ponekad nameću mišljenje ili utječu na promjenu mišljenja, uspijevaju izgraditi kritički odnos prema životu, a nekima od nas često su i jedini prijatelji.

Mediji imaju veliku moć ali i veliku odgovornost. Svaka informacija koju nam medij pruža može čovjeku promijeniti život na dobro ili na loše. Zato mediji moraju snositi odgovornost ali im treba i pristupati sa određenim znanjem i spoznajama. Međutim i sami mediji često pod utjecajem okoline počinju širiti poruke koje odgovaraju toj okolini. Kada smo svjesni utjecaja medija. Lakše pristupamo kritički sadržaju koji primamo i znamo odabrati što je loše a što je dobro. Danas su mladi zatrpani sadržajem i teško razlučuju što je dobro a što loše, što je istina a što laž. Zato nam je potrebno znanje na temelju kojeg ćemo znati odabrati medijski sadržaj.

Nastankom suvremenih medija koje stvaraju sami korisnici (blogovi, društvene mreže poput Facebooka, Twittera) klasični mediji zamijenjeni su personaliziranima – Internet je postao sredstvo putem kojeg ljudi šalju ali i postaju informacija, vijest ili kulturni sadržaj. Svaki pojedinac postao je stvaratelj sadržaja. Taj sadržaj može biti neistinit, nekulturan, destruktivan. Na pojedincu je da procijeni kakav je sadržaj kojeg prima ali i kojeg šalje. Pojedinac mora biti upoznat sa pojmom medijske pismenosti. Pojam medijske pismenosti (2005:str.10) *definiran je na konferenciji o medijskoj pismenosti 1992. godine (National Leadership Conference on Media Literacy, 1992) kao "sposobnost pristupa, analize, vrednovanja i odašiljanja poruka posredstvom medija" (Aufderheide,1992).* [5]

3. MEDIJSKA PISMENOST

Medijska pismenost je pojam koji se pojavljuje prvi put sedamdesetih godina 20. stoljeća u SAD-u. Taj termin koristi se većinom u zemljama engleskog govornog područja dok se recimo u Njemačkoj koristi pojam medijske kompetencije. Sam koncept medijske pismenosti ima pet temeljnih određenja koje je prvi put uočio Len Masterman 1980. godine. Ta temeljna određenja kasnije su proširili razni teoretičari i praktičari a u šest sažetih ključnih određenja prilagodio ih je Centar for Media Literacy:

1. Princip netransparentnosti-Mediji ne prenose slike svijeta nego oni grade i konstruiraju slike svijeta, a poruka koju prenose je samo dio te konstrukcije. Zato treba steći sposobnost kritičkog preispitivanja sadržaja poruka koje mediji prenose

2. Principi i pravila-Medijske poruke nastaju koristeći pravila kreativnog jezika. Svaku poruku možemo čitati na tri semiotičke razine: sintaksa, semantika i pragmatika. Mediji koriste razne znakove i simbole a čovjek na temelju njih konstruira svoj svijet stvarnosti ili fikcije

3. Dekodiranje publike-Stuart Hall razradio je koncept kodiranja i dekodiranja medijskih poruka. Ključno je istaknuti da publika koja poruku dekodira ne mora ju nužno dekodirati na isti način. Različiti ljudi poruku doživljavaju različito. Sadržaj se doživljava i čita na različite načine pa je jedna od uloga medijske pismenosti osnažiti publiku vještinom kritičkog razmišljanja

4. Sadržaj i poruka-Mediji u poruke ugrađuju vrijednosti i vlastite interpretacije. Na taj način mediji usmjeravaju na pristranost. Kod kodiranja i dekodiranja poruke, medijska pismenost nam daje mogućnost prihvaćanja društvenih, političkih, moralnih i drugih kulturnih različitosti

5. Motivacija-Mediji su organizirani kako bi stekli moć i novac. Mediji nerado govore o medijskoj vjerodostojnosti, medijskoj moći i profitu koji stvore. Najmoćniji mediji mijenjaju medijsku kartu svijeta, zarađujući novac i ostvarujući moć

6. Definicija-Medijska pismenost je kao pojam definirana 1992. godine. „*Medijska pismenost je sposobnost pristupa analizi vrednovanja i stvaranja medija u raznim oblicima*“ (Patrica Aufderheide). [6]

Europska Unija definirala je konceptualnu mapu medijske pismenosti. U mapi se definiraju četiri vrste pismenosti: klasična pismenost (čitavanje-pisanje-razumijevanje), audio-vizualna pismenost (film, televizija), digitalna pismenost ili informacijska pismenost i medijska pismenost.

Medijska pismenost je rezultat spoja klasične, audio-vizualne i digitalne pismenosti te digitalnih medija i multimedijske komunikacije.

3.1. Razvoj pismenosti

Sva društva svoja sjećanja vežu uz pojavu pisma i pismenosti. Pismenost je postala temelj civilizacije i bila je medij za stvaranje, distribuciju i pohranjivanje informacija. Nastanak pisma uvjetovan je spoznajom da su prva društva shvatila da informacije ne mogu pohranjivati ako se one prenose samo usmenim putem. Najstariji tragovi o postojanju pisma nalazimo među Sumeranima i to prvo pismo bilo je slikovno pismo. Tek nakon 1500 godina drevne civili-

zacije Sumerana, Asiraca, Egipćana i Feničana početak će razvijati fonetsko pismo koje je bilo prvobitno razvijano kao apstraktni znakovni sustav. Feničani prvi razvijaju novo pismo koje dobiva naziv alfabetsko pismo i sastoji se od 22 slova. Grci preuzimaju alfabet i razvijaju ga dok Etrušćani razvijaju latinski alfabet pod utjecajem zapadnih civilizacija. Kako se razvijalo pismo tako se razvijao i način zapisivanja. Od glinenih i kamenih materijala prelazilo se na papirus i na kraju papir.

Izumom tiskanja pomoću pomičnih slova Johanna Gutenberga počinje novo doba pismenosti. Knjiga postaje ključni oblik širenja informacija. Gutenbergov izum donio je i novi sustav pisma a to je tipografija. Tiskanjem knjiga informacija je postala dostupna širem sloju ljudi. U 17. stoljeću pojavom novina informacija postaje još dostupnija te se mogla širiti puno brže. Najveći društveni utjecaj knjige i novine imaju poslije Prvog svjetskog rata pa sve do sredine 20. stoljeća. Upravo u to doba počinje se i istraživati utjecaj prvih masovnih medija i propagande putem njih.

Danas se govori o četiri razvojne faze pismenosti to jest medijske pismenosti: opća i tipografska pismenost, vizualna pismenost (audio-vizualna pismenost), informacijska pismenost i digitalna pismenost. U 18. stoljeću dolazi do podjele između tekstualne i slikovne umjetnosti. Kako su umjetnici željeli prikazati slike što realnije, počinje se razvijati fotografija. Fotografija je počela bilježiti trenutak i sadašnjost. Nastavak razvoja fotografije je film koji postaje poseban medij. Pojavom radija i televizije medij se seli u naše domove i stalno je prisutan oko nas. Audio-vizualna pismenost će sredinom 20. stoljeća postati dominantna. Pojavom računala audio-vizualna pismenost dobiva svoj digitalni oblik. U to vrijeme počinje se govoriti o informacijskoj pismenosti. Ona svoje polazište temelji na informaciji, razumijevanju informacije, pronalaženju, vrednovanju i korištenju informacija koje su oblikovane u mediju računala. Sljedeći korak važan za masovne medije bio je pojava digitalizacije. Digitalizacija nam omogućuje spajanje teksta, slike i zvuka te nastaje multimedija. Sa digitalizacijom dolazi i digitalna pismenost u kojoj se medijski sadržaji mogu bezgranično umnožavati. Procesom digitalizacije količina informacija se umnogostručila. Također korisnici više ne primaju samo sadržaj nego ga oni mogu i stvarati. Za to je najviše zaslužan novi oblik komunikacije, Web 2.0.

3.2. Potreba za medijskom pismenošću

Krajem 20. stoljeća sve se više govori po svim medijima samo jednom riječju. Kako je tehnologija i digitalizacija ubrzano napredovala tako su se sve vrste medija počele međusobno is-

preplitati. Informacija je postala najvažniji segment ali sam utjecaj informacije na publiku. Masovni mediji danas odašilju sve više i više poruka Internet je informacije učinio dostupnijima nego ikad do sada te imamo stanje opće zasićenosti porukama. Upravo zato se javlja potreba preispitivanje medija na svim društvenim razinama. Pogotovo zato jer korisnici sve više koriste i društvenim mrežama i sve više sami kreiraju sadržaje i informacije. Korisnici danas imaju pristup skoro svim tehnologijama i mogućnostima ali to ne znači da imaju i kompetencije za razumijevanje i kritičko promišljanje poruka koje stvaraju i primaju.

Kako je informacija dostupna na svakom koraku dolazi do velikog rasta medijske industrije. Medijska industrija snažno utječe na naš život. One su toliko moćne da ne samo da prenose sadržaje nego ih i stvaraju. One oblikuju kulturu, pojedince i naposljetku društva. Danas u doba digitalnog medijske industrije postaju globalne industrije. Medijska industrija počela se prodavati vezane proizvode to jest proizvode koji su namijenjeni i primatelju ali i oglašivaču. Mrežna industrija se upravo zato danas najviše koristi mrežnom distribucijom. Mrežna distribucija omogućuje personalizirane sadržaje. To su sadržaji koje korisnici vide upravo zato jer se danas prati svaka njihova aktivnost na mreži. Prema Franji Maletiću (2014:str.220) *Medijske industrije su shvatile da treba povezati četiri industrijska sektora koji se nazivaju TIME (T-telekomunikacije, I-informacijske tehnologije, M-medijske tvrtke, E-elektronika).*[7] Na taj način medijske industrije dobivaju širok spektar djelovanja. Medijske industrije imaju dva cilja a to su što veći profit i stvaranje publike. Tome se suprotstavljaju ciljevi medijske publike a to su održavanje navika i medijska pismenost.

4. MEDIJI U OBRAZOVANJU

Danas u Republici Hrvatskoj još uvijek imamo tradicionalni pristup nastavnom sadržaju. Većina nastave odvija se na način da nastavnici učenicima prenose znanje klasičnim predavanjima. To znači da se znanje prenosi usmenim putem. Iako se na nekim nastavnim predmetima koriste pomagala kao što su prezentacije i filmovi, ne može se to smatrati pravim korištenjem medija kao takvim. Također često se u takvim slučajevima samo umanjuje umjetnička vrijednost medija, na primjer filma jer služi zapravo kao skraćeni prikaz neke knjige u nastavi hrvatskog jezika. Naime učenicima se ne objasni da je i film umjetničko djelo kojim neko šalje poruku. Film je audiovizualni medij koji nam šalje poruku. Ta poruka nije dovoljno dobro objašnjena i stvara zbrku kod učenika. A samim gledanjem filma umanjuje se i vrijednost knjige.

Medijska kultura je u hrvatskom obrazovnom sustavu zastupljena marginalno u sklopu nastave hrvatskog jezika. Nedovoljna pažnja posvećuje se ukazivanju na sam medij, način na koje određeni medij šalje poruku. Na primjer učenici gledaju filmove ali im nije objašnjeno zašto se upravo koristi glazba u određenim dijelovima filma ili zašto se koriste neki filmski planovi. Potrebno je recimo napraviti filmsku analizu sadržaja a ne samo prezentirati film kao sadržaj.

Primjena medija u obrazovanju sama po sebi nije ni dobra ni loša, a rezultati te primjene ovisit će prije svega o tome kako primjenjujemo nove medije u učenju i nastavi.

4.1. Općenito o osnovnom i srednjem obrazovanju u Hrvatskoj

Osmogodišnje osnovno školovanje u Republici Hrvatskoj regulirano je Zakonom o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (Narodne novine, 87/2008). „*Osnovno obrazovanje počinje upisom u prvi razred osnovne škole, obvezno je za svu djecu, u pravilu od šeste do petnaeste godine života. To se odnosi na svu djecu koja imaju boravište u Republici Hrvatskoj bez obzira na njihovo državljanstvo. Za osobe starije od petnaest godina koje zbog raznih razloga nisu završile osnovnoškolsku naobrazbu ustrojen je sustav osnovnog obrazovanja odraslih.*“ [8]

Srednjoškolskim obrazovanjem se svakome pod jednakim uvjetima i prema njegovim sposobnostima, nakon završetka osnovnog školovanja, omogućava stjecanje znanja i sposobnosti za rad i nastavak školovanja.

„*Djelatnost srednjeg školstva obavljaju srednjoškolske ustanove i druge pravne osobe, a obuhvaća različite vrste i oblike odgoja i obrazovanja, osposobljavanja i usavršavanja koji se ostvaruju u skladu s odredbama Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (Narodne novine broj 87/08.)*“ [9]

Na razini Republike Hrvatske Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta donosi nacionalni kurikulum. Ante Bežen govori da je kurikulum (2008:str.49) „*Obvezni nastavni plan i program programski je dokument koji donosi država ili neki drugi vlasnik škole. Sadrži ciljeve i okvirni sadržaj obrazovanja u konkretnoj vrsti škole i pojedinačnoj školi.*“ [10] Često se naziva i okvirni program. Na temelju okvirnog programa, škola izrađuje vlastiti izvedbeni program rada, ovisno o materijalnim mogućnostima, želji učenika, roditelja i nastavnika te ovisno o sredini u kojoj škola djeluje. Izvedbeni program izrađuje se za jednu školsku godinu i taj je program konkretizacija okvirnog programa. Sadrži precizne pojedinosti za godišnje, mjesečno, tjedno i dnevno izvođenje pojedinog nastavnog predmeta.

Trenutno je snazi **Nacionalni okvirni kurikulum** donesen 2011. godine.

Nacionalni okvirni kurikulum predstavlja osnovne sastavnice predškolskoga, općega obveznoga i srednjoškolskoga odgoja i obrazovanja, uključujući odgoj i obrazovanje za djecu s posebnim odgojno obrazovnim potrebama. Nacionalni okvirni kurikulum temeljni je dokument u kojemu su prikazane sastavnice: vrijednosti, ciljevi, načela, sadržaj i opći ciljevi odgojno-obrazovnih područja, vrjednovanje učeničkih postignuća te vrjednovanje i samovrjednovanje ostvarivanja nacionalnoga kurikuluma.

Također u tijeku je i reforma Nacionalnog kurikuluma kako bi se isti osuvremenio i kako bi bio učinkovitiji.

Za osnovne škole postoji jedinstven Nastavni plan i program dok su za srednje škole programi i planovi podijeljeni prema vrstama srednjih škola na: Nastavni program za gimnazije, Nastavni plan za prirodoslovne gimnazije, Nastavni plan za strukovne škole i nastavni plan za umjetničke škole.

4.1.1. Nastavni plan i program za osnovnu školu

Nastavni plan i program za osnovne škole sadržajno donosi nastavne planove i nastavne programe.

Nastavni planovi sadržavaju:

- plan nastavnoga rada po predmetima i po razredima – od I. do VIII. razreda, po tjednom i godišnjem broju sati, te ukupnom tjednom i godišnjem broju sati

- plan izvannastavnih aktivnosti po razredima te prema ukupnom tjednom i godišnjem broju sati

- plan realizacije posebnih programa učenja stranih i klasičnih jezika

- plan dopunskoga i dodatnog rada, te sata razrednika

Nastavni programi sadržavaju:

– program obveznih nastavnih predmeta strukturno ujednačen za svaki nastavni predmet

– s iznesenim ciljevima, zadaćama, odgojno-obrazovnim sadržajima i rezultatima koje treba postići poučavanjem/učenjem u svakoj temi (odgojno-obrazovna postignuća)

– program izbornih nastavnih predmeta strukturno ujednačen – s iznesenim ciljevima, zadaćama, odgojno-obrazovnim sadržajima i ciljevima koje treba postići poučavanjem/učenjem u svakoj temi (odgojno-obrazovna postignuća)

– posebne programe učenja stranih i klasičnih jezika – s iznesenim ciljevima, zadaćama, odgojno-obrazovnim sadržajima i ciljevima koje treba postići poučavanjem/učenjem u svakoj temi (odgojno-obrazovna postignuća) [11]

Svaki predmet opisan je sadržajno i strukturno. Donosi teme koje se moraju obraditi i ključne pojmove koje učenici moraju znati nakon odslušane teme. Medijska kultura sadržana je predmetu hrvatski jezik te su propisane smjernice što treba učenike podučavati. Hrvatski jezik u Nastavnom planu i programu za osnovne škole „*najopsežniji je predmet osnovnoškolskoga obrazovanja. Nastava hrvatskoga jezika najuže je povezana sa svim ostalim predmetnim područjima jer se sva nastavna komunikacija ostvaruje hrvatskim jezikom. Predmet je zastupljen od prvoga do osmoga razreda, a obuhvaća četiri predmetne sastavnice: hrvatski jezik, književnost, jezično izražavanje i medijsku kulturu. Prema načelu unutar predmetnoga povezivanja zadaće i sadržaji svih predmetnih sastavnica međusobno se prožimaju i nadopunjuju, a prema načelu među predmetnoga povezivanja funkcionalno se povezuju s ostalim nastavnim područjima.*“

„*Temeljni je cilj nastave hrvatskoga jezika osposobiti učenike za jezičnu komunikaciju koja im omogućuje ovladavanje sadržajima svih nastavnih predmeta i uključivanje u cjeloživotno učenje.*“ [11]

Jedna od svrha i zadaća nastave hrvatskog jezika je i stvaranje zanimanja i potrebe za sadržajima medijske kulture. Također postavljenje su i opširnije zadaće vezane uz medijsku kulturu:

– osposobljavanje za komunikaciju s medijima: kazalištem, filmom, radijem, tiskom, stripom, računalom;

– primanje (receptija) kazališne predstave, filma, radijske i televizijske emisije;

– osposobljavanje za vrednovanje radijskih i televizijskih emisija te filmskih ostvarenja.

4.1.2. Nastavni planovi i programi u srednjoškolskom obrazovanju

U srednjoškolskom obrazovanju u Republici Hrvatskoj nastavni planovi i programi napisani su zasebno po vrstama srednjih škola. Tako postoje nastavni planovi i programi za gimnazije, prirodoslovne gimnazije, za strukovne škole i za umjetničke škole.

Kod gimnazijskog programa u nastavnom programu za hrvatski jezik među svrhama nastavnog programa stoji:

- steći jezičnu, književnu, kazališnu i medijsku kulturu kojom se pojedinac potvrđuje kao samosvojno biće sposobno za život s drugima u snošljivosti i različitostima što ih pruža demokratsko društvo.

Međutim medijska kultura predaje se u sklopu izbornog programa za hrvatski jezik. U četiri godine izbornog programa učenici se upoznaju sa animiranim, dokumentarnim, televizijskim i igrani, filmom. Također se ih upoznaje sa radijem i radio-dramom.

Kod strukovnih škola u nastavnom programu također stoji svrha kao i kod gimnazija. Strukovne škole nemaju izborni program hrvatskog jezika pa tako ne zalaze dublje u medijsku kulturu.

Prema podacima dostupnima od Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta u sedamnaest srednjih škola u Republici Hrvatskoj izvode se predmeti koji u nazivu sadrže Medij ili Medijska. Sveukupno 1079 učenika i učenica pohađa takve predmete. To su Elektronički mediji, Medijska fotografija, Medijska kultura, Medijska prezentacija, Medijski projekti, Multimedijске tehnologije, Napredne medijske tehnologije i Vizualna i medijska kultura. Najveći broj učenika i učenica koji pohađaju takvu nastavu je u Elektrostrojarskoj školi u Varaždinu. Ukupan broj je 172. Na toj školi postoje programi Medijski tehničar i Web dizajn gdje se slušaju nastavni predmeti Medijska fotografija, Medijska prezentacija, Medijski projekti i Multimedijске tehnologije.

Popis školskih ustanova i predmeta koji se izvode a sadrže u sebi naziv "Medij" / "Medijska" u školskoj godini 2014./2015.

	Elektro- nički mediji	Medij- ska fotog- rafija	Medij- ska kultu- ra	Medijske prezen- tacije	Medij- ske tehnolo- gije	Me- dijski pro- jekti	Multime- dijske tehnologi- je	Napre- dne medij- ske tehnolo- gije	Vizu- alna i medij- ska kultu- ra	Grand Total (broj uče- nika)
02-097-502 0-0 Škola za umjetnost, dizajn, grafiku i odjeću Zabok		7		35	26	35	49	26		110
04-019-501 0-0 SREDNJA ŠKOLA DUGA RESA							17			17
05-086-504 0-0 Elektrostrojarska škola		29		57		57	115			172
08-071-507 0-0 PRIRODOSLOVNA I GRAFIČKA ŠKOLA RIJEKA		12		15	12	15	128	1		155
08-071-522 0-0 SALEZIJSKA KLASIČNA GIMNAZIJA - s pravom javnosti			16							16
13-107-514 0-0 Prirodoslovno - grafička škola		30		46		46	67			113
13-107-516 0-0 ŠKOLA PRIMIJENJENE UMJETNOSTI I DIZAJNA	30									30
14-060-510 0-0 Tehnička škola i prirodoslovna gimnazija Ruđera Boškovića							21			21
17-126-517 0-0 ŠKOLA ZA DIZAJN, GRAFIKU I ODRŽIVU GRADNJU		21		39		39	93			132
17-126-520 0-0 ŠKOLA LIKOVNIH UMJETNOSTI	28									28
18-069-502 0-0 Gimnazija Pula			3							3
19-038-501 0-0 SREDNJA ŠKOLA PETRA ŠEGEDINA			31							31
20-010-502 0-0 GRADITELJSKA ŠKOLA ČAKOVEC		18		34		34	23			57
21-114-117 0-0 Poliklinika za rehabilitaciju slušanja i govora SUVAG									10	10
21-114-545 0-0 Grafička škola u Zagrebu		13		34		34	92			126
21-114-558 0-0 ŠKOLA PRIMIJENJENE UMJETNOSTI I DIZAJNA	40									40
21-114-609 0-0 Privatna umjetnička gimnazija, s pravom javnosti			19							19
Grand Total (broj učenika)	98	130	69	260	38	260	605	27	10	1079

Tablica 1: Popis školskih ustanova i predmeta koji se izvode a sadrže u sebi naziv "Medij"/"Medijska" u školskoj godini 2014./2015.

5. MEDIJSKA KULTURA U PRIMARNOM OBRAZOVANJU

5.1. Medijska kultura u Republici Hrvatskoj

Medijska kultura u primarnom obrazovanju izvodi se u sklopu nastave hrvatskog jezika. Kako je prije navedeno, hrvatski jezik je najopsežniji predmet u nastavnim planovima. Obavezan je predmet i osnovnoj ali i u srednjoj školi.

U osnovnoj školi predmet hrvatski jezik uči se svih osam godina koliko traje obavezno osnovno obrazovanje. Nastava se izvodi tako da se do šestog razreda sluša pet sati tjedno ili 175 sati minimalno godišnje, a u sedmom i osmom razredu četiri sata tjedno ili 140 sati minimalno godišnje.

Predmet hrvatski jezik obuhvaća četiri predmetne sastavnice: hrvatski jezik, književnost, jezično izražavanje i medijsku kulturu. Jedna od svrha i zadaća nastave hrvatskog jezika je i stvaranje zanimanja i potrebe za sadržajima medijske kulture. Također postavljene su i opširnije zadaće vezane uz medijsku kulturu:

- osposobljavanje za komunikaciju s medijima: kazalištem, filmom, radijem, tiskom, stripom, računalom;
- primanje (receptija) kazališne predstave, filma, radijske i televizijske emisije;
- osposobljavanje za vrednovanje radijskih i televizijskih emisija te filmskih ostvarenja.

U nastavnom planu i programu hrvatskog jezika za svaki razred su navedena područja medijske kulture koja se moraju obraditi u nastavi.

U prvom razredu zadane su tri teme iz nastavnog područja medijska kultura. To su animirani film, lutkarska predstava i knjižnica. Učenici moraju biti upoznati sa lutkarskim i crtanim filmom te ih naučiti razlikovati. Moraju doživjeti lutkarsku predstavu; navesti glavne likove, oživiti scensku lutku i izvesti kraći ulomak igrokaza, te moraju upoznati školsku i mjesnu knjižnicu, naučiti posuđivati, čuvati i vraćati knjige i razlikovati knjižnicu od knjižare.

U drugom razredu zadane su četiri teme iz nastavnog područja medijska kultura: filmska priča, kazalište, televizija i dječji časopisi. Učenici u drugom razredu upoznaju se percipirati primjerene dječje filmove, moraju zamijetiti i odrediti slijed događaja u filmu, ispričati filmsku priču kratkoga crtanoga filma i razlikovati glavne i sporedne likove u filmu. Iz teme kazališta moraju naučiti percipirati primjerene kazališne predstave, razlikovati kazališnu

predstavu od filma, razlikovati pozornicu od gledališta. Kod teme televizija uče ključne pojmove što je televizija, televizijski program i televizijska emisija te moraju izdvojiti najdražu emisiju iz televizijskog programa i razgovarati o njoj. Za temu dječji časopisi moraju upoznavati neke dječje časopise i stripove u njima, čitati ih i razlikovati ih od ostaloga tiska.

U trećem razredu zadane su tri teme iz nastavnog područja medijska kultura: dječji film, radijska emisija i knjižnica-korištenje enciklopedije. Učenici moraju percipirati primjerene dječje filmove, razlikovati igrani film za djecu od animiranoga filma i ispričati filmsku priču, percipirati radijsku emisiju za djecu, raspravljati o njoj i zamijetiti zvučna izražajna sredstva te moraju znati pronaći traženu obavijest u dječjoj enciklopediji služeći se kazalom i abecednim redom.

U četvrtom razredu zadane su četiri teme iz nastavnog područja medijska kultura: dokumentarni film, usporedba filma s književnim djelom, računalo i knjižnica-služenje rječnikom i školskim pravopisom. Učenici moraju percipirati primjerene dokumentarne filmove (ekološkoga sadržaja, zavičajna tematika) primjerenih učenicu, zamijetiti osnovna obilježja dokumentarnoga filma, percipirati nekoliko dječjih filmova nastalih na književnome predlošku, iskazivati vlastiti doživljaj književnoga djela i filma, zamijetiti sličnosti i razlike između filma i književnoga djela prema kojemu je snimljen, razlikovati obavijesne i zabavne mogućnosti računala te pronaći traženu obavijest u školskome rječniku ili pravopisu služeći se kazalom i abecednim redom.

U petom razredu zadano je pet tema iz nastavnog područja medijska kultura: mediji, filmski rodovi, animirani film, tisak i kazalište. Učenici moraju osvijestiti postojanje različitih vrsta medija, navesti primjer za priopćajni proces (pošiljatelj – poruka – medij – primatelj sporazumijevanje) u jednom od medija, prepoznati i razlikovati filmske rodove (dokumentarni film, animirani film, igrani film), prepoznati osnovna obilježja animiranoga filma, razlikovati crtani film od lutkarskoga filma, prepoznati i razlikovati vrste tiska i što se tiče teme kazališta uočiti suprotstavljene likove, prepoznati kazališna izražajna

sredstva u predstavi: scenografiju, kostimografiju, rasvjetu.

U šestom razredu zadane su tri teme iz nastavnog područja medijska kultura: filmska izražajna sredstva, mreža (Internet) i strip. Učenici u šestom razredu moraju naučiti prepoznati izražajna sredstva u filmu, razlikovati vrste kadrova, planova i kuta snimanja, pronaći nekoliko

mrežnih stranica o temama iz hrvatskoga jezika i književnosti i prepoznati izražajna sredstva stripa, uočiti sličnost i razliku između filmskoga kadra i kvadrata stripa (plan i kut gledanja).

U sedmom razredu zadane su četiri teme iz nastavnog područja medijska kultura: igrani film, televizijska emisija, radio i knjižnica. Učenici moraju prepoznati i objasniti obilježja igranoga filma i filmske priče, uočiti ideju te odnose među likovima i izražajna sredstva, razlikovati vrste igranoga filma, usporediti film i književno djelo, razlikovati vrste televizijskih emisija s obzirom na njihovu namjenu, prepoznati radijska izražajna sredstva, razlikovati vrste radijskih emisija, osvijestiti obavijesnu, obrazovnu i zabavnu ulogu radija i samostalno se služiti referentnom zbirkom: rječnikom, enciklopedijom i pravopisom.

Završno u osmom razredu zadane su četiri teme iz nastavnog područja medijska kultura: scenarij i knjiga snimanja, dokumentarni film, Zagrebačka škola crtanog filma i tema „U potrazi za knjigom“. Učenici moraju razlikovati scenarij i knjigu snimanja, uočiti ulogu redatelja, razlikovati dokumentarni film od ostalih filmskih rodova, razlikovati vrste dokumentarnih filmova, uočiti filmska izražajna sredstva u dokumentarnome filmu, uočiti obilježja Zagrebačke škole crtanoga filma, navesti imena najznačajnijih autora i pod temom „U potrazi za knjigom“ samostalno ili uz pomoć knjižničara pronaći podatke o određenome knjižnome naslovu kataloškim i računalnim pretraživanjem.

Potrebno je napomenuti da je za svaki razred u nastavnom planu i programu iz predmeta hrvatski jezik predviđen i popis filmova koji prati teme iz nastavnog područja medijska kultura.

Po opsežnosti navedenog nastavnog programa moglo bi se zaključiti da je medijska kultura dobro zastupljena u nastavi hrvatskog jezika i da učenici steknu znanje o medijskoj kulturi. No međutim gledajući satnicu hrvatskog jezika i ostala nastavna područja koja se trebaju obraditi (hrvatski jezik, književnost, jezično izražavanje) postavlja se pitanje da li se uistinu stigne sve ispredavati i obraditi. „Istraživanja provedena u okviru stručnog usavršavanja za nastavnike hrvatskoga jezika u sklopu priprema za provedbu HNOS-a 2005. godine ukazuju na činjenicu da se nastava medijske kulture u prosjeku održava 12 sati godišnje. Samo 30% učitelja se izjasnilo da ih veseli nastava medijske kulture, a više od trećine ispitanika izjasnilo se da nema tehničkih uvjeta za provođenje nastave medijske kulture.“ [12]

Na upit poslan u MZOS-a o mogućnosti novog predmeta koji bi se zvao Medijska kultura odgovoreno je da se u trenutnoj reformi kurikuluma ne razmišlja o tome te da će medijska kultura ostati dio predmeta hrvatski jezik.

5.2. Horizon Report Europe-izdanje o školama 2014.

Europska unija je 2014. godine napravila izvješće „Horizon Report Europe -izdanje o školama za 2014.“. U izvješću se ispituje mogući učinak trendova, izazova i tehnologija na podučavanje, učenje i kreativno razmišljanje te njihova primjena. Samo izvješće temelji se na 12 godina istraživanja i u njemu je prikazan očekivani učinak tehnologija u nastajanju u školskim zajednicama u cijelome svijetu u sljedećih pet godina. Cilj izvješća je pomoći ministrima, upravnim odborima i ravnateljima škola da na strateški način pristupe daljnjem razvoju podučavanja, učenja i kreativnog razmišljanja. U stručnoj skupini projekta Horizon Report Europe 2014. sudjelovale su 22 europske zemlje te nekoliko istaknutih međunarodnih organizacija, uključujući Europsku komisiju, OECD i UNESCO te europske mreže kao što su European Schoolnet. Radna skupina postavila je četiri ključna pitanja:

1. Za koje trendove očekujete da će znatno utjecati na način na koji europske škole pristupaju ključnim misijama podučavanja, učenja ili kreativnog razmišljanja i kako će oni utjecati na politiku, vodstvo i praksu?

2. Što smatrate glavnim izazovima u vezi s podučavanjem, učenjem ili kreativnim razmišljanjem s kojima će se europske škole suočiti u sljedećih pet godina i kako će oni utjecati na politiku, vodstvo i praksu?

3. Koje će tehnologije biti najvažnije za podučavanje, učenje ili kreativno razmišljanje u europskim školama u sljedećih pet godina?

4. Koje smo tehnologije možda zaboravili? Uz sljedeća potpitanja:

- Koje biste tehnologije uvrstili u uvriježene tehnologije koje neke škole u Europi danas koriste i koje bi sve europske škole trebale u velikoj mjeri upotrebljavati kao potporu nastavnom radu, učenju ili kreativnom razmišljanju ili radi olakšavanja potonjeg?

- Za koje bi tehnologije koje imaju čvrstu korisničku bazu u potrošačkoj, zabavnoj industriji ili u drugim industrijama europske škole trebale aktivno tražiti načine primjene?

- Za koje od ostalih tehnologija, iz bilo kojeg gospodarskog sektora, smatrate da bi se mogle razviti do te mjere da bi ih europske škole trebale uzeti u obzir u sljedećih četiri do pet godina? [13]

Stručnjaci smatraju da će društveni mediji ubrzo postati sveprisutan element obrazovanja. Također smatraju da je zbog tehnologije potrebno preispitati ulogu nastavnika. Srednjoročno gledano, nastavnici i učenici sve će se više koristiti otvorenim obrazovnim sadržajima i hibridnim oblicima kojima se potiče kombiniranje fizičkog i virtualnog obrazovnog okruženja. Stručnjaci smatraju da će se u sljedećih pet godina učenje putem Interneta znatno razviti, zajedno s učenjem i procjenama temeljenima na podacima.

Izvješće sadrži tri izazova koji se moraju pokušati riješiti. Izazovi su podijeljeni na *rješive*, *teške* i *zamršene* izazove.

Rješivi izazovi su oni koji se mogu lako riješiti ili za njih već ima rješenja koja se mogu primijeniti. Tu su uključene nove tehnologije koje pomažu kod osposobljavanju nastavnika i rješavanje problema slabih digitalnih kompetencija u školama.

Teški izazovi su oni koji će se teže rješavati a uključuju autentično učenje to jest učenje na temelju stvarnih spoznaja i miješanje učenja u fizičkom i virtualnom okruženju.

Zamršeni izazovi su izazovi za koje će trebati najviše vremena da se riješe. To su poučavanja kompleksnog razmišljanja i učinkovitog komuniciranja te rješavanje nedostatka strategija kojima bi se osiguralo da studenti imati aktivniju ulogu u suoblikovanju svojih obrazovnih aktivnosti.

U samom izvješću naglašene su i tehnologije koje će se koristiti u obrazovanju. U skorije vrijeme tablet računala i računalstvo u oblaku bit će uobičajeni u učionicama, dok će trebati od dvije do tri godine da računalne igre postanu sastavni dio poučavanja. Studije pokazuju da se računalnim igrama mogu poboljšavati društvene vještine i simulirati scenariji s pomoću kojih će učenici lakše razumjeti pitanja kao što su rasizam i nejednakost. Također u idućih nekoliko godina pametni telefoni i tablet računala postat će sve korisniji alati za učenje. S druge strane, vjerojatno će trebati do pet godina da personalizirano učenje i virtualni ili udaljeni laboratoriji uđu u široku upotrebu.

5.3. Medijska kultura Sjedinjenim Američkim Državama

Učenje o medijima u SAD-u naziva se *media literacy* to jest učenje o medijskoj pismenosti. Povijesno gledajući medijska pismenost u američkim školama bila je pod velikim utjecajem stručnjaka iz Kanade, Australije i Velike Britanije. „Godine 1978. Ured Sjedinjenih Država za školstvo (*The United States Office of Education (USOE)*) oblikovao je i financirao satnični

paket na nacionalnoj razini koji se naziva 'vještine za kritičko gledanje televizije' i namijenjen je osnovnim, srednjim i višim školama. Godine 1984. 35 do 50 posto srednjih škola nudilo je predmete o masovnome komuniciranju ili masovnim medijima, dok je drugih 35 do 40 posto škola uključilo odgoj za medije u druge predmete, posebice u društvene studije i engleski jezik.“ [14] Međutim devedesetih godina 20. stoljeća medijska pismenost je još uvijek bila ovisna o obrazovanju nastavnika nego o sustavnom nastavnom planu. Upravo zato fokus učenja o medijskoj pismenosti prebacio se sa *što se uči na kako se uči*. Američka organizacija NAMLE (National Association for Media Literacy Education) donijela je osnovna načela o učenju medijske pismenosti:

1. Medijske pismenost zahtjeva aktivno propitivanje i kritičko razmišljanje o porukama koje primamo i stvaramo
2. Medijska pismenost proširuje pojam pismenosti kako bi uključili sve vrste medija
3. Medijska pismenost gradi i učvršćuje vještine učenika svih dobi. Kao i kod pismenosti te vještine traže integriranu, interaktivnu i konstantnu praksu
4. Medijske pismenost stvara informirane i aktivne sudionike ključne za demokratsko društvo
5. Medijska pismenost prepoznaje medije kao dio kulture te njihovu funkciju čimbenika u socijalizaciji
6. Medijska pismenost potvrđuje da ljudi koriste svoje vještine, uvjerenja i iskustva kako bi izgradili vlastito značenje medijskih poruka

Svrha učenja medijske pismenosti je pomoći pojedincima svih dobnih skupina da kritički razmišljaju, da budu vješti komunikatori, da razvijaju naviku propitivanja i vještinu izražavanja da bi bili aktivni sudionici u današnjem vremenu.

Unatoč naporima organizacija kao što je NAMLE, medijska pismenost i medijska kultura se u Kanadi, Australiji i Velikoj Britaniji bolje predaje u školama nego u SAD-u. Razlog za to je da su školski sustavi u tim zemljama centralizirani to jest za školstvo se brine država. *U SAD-u pak postoji 50 država i oko 17.000 nezavisnih školskih okruga.* [15] Federalna vlada se brine jedino o edukaciji nastavnika ili kroz posebne fondove financira neke programe koji se mogu povezati sa medijskom pismenošću.

6. NASTAVNI PLAN ZA IZUČAVANJE MEDIJSKE KULTURE I PISMENOSTI

Sukladno današnjem izučavanju medijske kulture u sklopu predmeta hrvatski jezik, preporukama i istraživanjima u Europskoj Uniji potrebno je razmisliti o mogućoj promjeni izučavanja medijske kulture. Potrebno je istaći da je 2006. godine pri izradi Hrvatskog nacionalnog obrazovnog standarda za hrvatski jezik uz medijsku kulturu napomenuto da su mediji sve prisutniji u životima učenika i da se stoga nameće potreba za dodatnim odgojno-obrazovnim sadržajima o medijima u osnovnoj školi. Međutim kao što je prije navedeno, uz opširan program za hrvatski jezik, medijska kultura ima najmanju satnicu.

Kako bi se nastava medijske kulture i medijske pismenosti mogla kvalitetno održavati potrebno je prvo raditi na obrazovanju nastavnog kadra. Mediji i tehnologija danas su gotovo potpuno implementirani te je i zato potrebna dodatna edukacija. Učitelji bi morali *„znati koje izvore i sredstva koristiti kako bi učinkovito pristupili informacijama, proizveli i koristili medije i informacije, istražili i razumjeli funkciju medija i drugih informacijskih usluga, kritički vrednovali medijski sadržaj, razumjeli kako mediji i ostali pružatelji informacija pridonose promicanju temeljnih sloboda i cjeloživotnom učenju te kako mladi pristupaju medijima i informacijama danas.“* [16]

Također sadašnji nastavni plan hrvatskog jezika za medijsku kulturu ima neke dijelove koji možda više i nisu potrebni da se uče. Knjižnica kao tema učenja u prvom razredu ima smisla ali smatram da kroz daljnje razrede ne bi trebala biti dio medijske kulture. Primjer da u osmom razredu djeca moraju učiti kako pretraživati knjižničnu građu na Internetu je pokazatelj da program ne prati današnje trendove. U osmom razredu osnovne škole djeca već jako dobro znaju kako koristiti Internet i kako pretraživati sadržaj na Internetu. Još neke teme mogle bi se izuzeti iz medijske kulture kako bi se dalo više prostora novim tehnologijama: dječji časopisi mogli bi se staviti pod književnost a strip bi mogao postati dio nastave likovne kulture. I jedno i drugo jesu vrsta medija međutim učenjem o novim tehnologijama i novim medijima učenici mogu lako pristupiti i tim sadržajima. Kazalište također treba ostati dio hrvatskog jezika jer se upravo ti obrađuje drama kao cjelina. Upravo su danas mediji toliko međusobno povezani da se i sama nastava o medijskoj kulturi i medijskoj pismenosti mora učiti na takav način.

U sadašnjem nastavnom planu nema ni spomena o računalnim igricama ili o društvenim mrežama. Kako je iz dokumenta Horizon Europe-izdanje o školstvu 2014. jasno vidljivo da su to

područja koja će se trebati ubrzano proučiti, smatram da bi i ta dva segmenta trebalo podučavati u osnovnoj školi. Uz sve to učenike bi svakako trebalo naučiti kako prepoznati vjerodostojnu informaciju koju im mediji danas pružaju. Današnji mediji dostupni su djeci od malih nogu. Mediji utječu pozitivno i negativno na današnju djecu. *Američka pedijatrijska akademija preporuča da djeca mlađa od dvije godine ne bi trebala gledati televiziju, a starija od dvije godine samo pod nadzorom, selektivno. Preporuka je mnogih znanstvenika da djeca mlađa od tri godine ne bi trebala koristiti računala, jer je njihov način učenja u toj dobi usmjeren na istraživanje osjetilima i pokretom. Istodobno, istraživanja pokazuju da trogodišnjaci i četverogodišnjaci koji koriste računalo bolje napreduju u razvoju od djece koja ne koriste računalo. Napredak je vidljiv u razvoju inteligencije, neverbalnih vještina, u strukturiranju znanja, dugoročnom pamćenju, finoj motorici šake, verbalnom izražavanju, rješavanju problemskih situacija, vještinama sažimanja i koncepcijskim vještinama.*

Kako je škola ključna institucija za prenošenje znanja bitno je da se odmah u osnovnoj školi učenici uče o medijskoj kulturi i medijskoj pismenosti.

Finski model izučavanja medijske kulture i pismenosti govori da se te vještine izučavaju kroz više predmeta. Finski kurikulum navodi posebnu cjelinu za izučavanje pod imenom Medijske vještine i komunikacija. Ciljevi teme "Medijske vještine i komunikacija" su poboljšati vještine izražavanja i interakcije, unaprijediti razumijevanje položaja i važnosti medija, unaprijediti vještine u korištenju medija. S obzirom na komunikacijske vještine, naglasak je stavljen na participaciji, interakciji i komunikaciji između različitih zajednica. *Učenici će uvježbati medijske vještine kao proizvođači i primatelji medijskih poruka. Učenici će se naučiti svestrano i odgovorno izražavati te na ispravan način interpretirati komunikaciju sa drugim osobama. Razvijat će vještine upravljanja informacijama te će znati usporediti, odabrati i koristiti tražene informacije. Učiti će zauzeti kritički stav prema sadržajima koje prenose mediji i razmišljati o etičkim i estetskim vrijednostima u komunikaciji. Razvijat će vještine proizvodnje, prenošenja poruka i korištenja medija. Koristit će medije i komunikacijske alate za prikupljanje i prijenos informacija u različitim situacijama. Morat će naučiti analizirati i interpretirati sadržaj i svrhu poruke, promjene u komunikacijskom okruženju i multimedijску komunikaciju, ulogu medija i utjecaj u društvu, odnos između stvarnosti i svijeta opisanog u medijima, rad s medijima, sigurnost podataka, slobodu govora i kritičke izvore, alate komunikacijske tehnologije, njihovo raznoliko korištenje i Internet etiku.*[17]

Sva ta znanja stječu se kroz nekoliko predmeta koji se uče u finskim osnovnim školama. Na taj način ne proširuje se satnica sa nekim novim predmetom nego se u predmetima koji već postoje implementiraju programi koji se tiču medijskih vještina i komunikacija. Predmeti u kojima se obrađuju medijske vještine i komunikacije su jezici (finski i strani jezici), etika, povijest, sociologija, vizualna kultura, zanati, kućna ekonomija. Uz to je propisano da se i u izbornim predmetima mora izučavati o temama vezanima uz informacijske tehnologije.

Sukladno finskom modelu koji prati duh vremena i o medijima i medijskoj pismenosti uči kroz više predmeta trebalo bi razmisliti kako bi se takav sistem primijenio u hrvatskim osnovnim školama. Mnoštvo predmeta u sadašnjem nastavnom planu i programu za osnovne škole mogli bi se nadopuniti i na taj način rasteretiti nastavu hrvatskog jezika koja uz svoju veliku satnicu ne može posvetiti previše vremena medijskoj kulturi. Predmeti koji bi svakako trebali podučavati o medijskoj kulturi i pismenosti su hrvatski jezik, strani jezik, likovna kultura, glazbena kultura, informatika i priroda i društvo.

Nastava bi se koncipirala na način da se u prvom i drugom razredu učenici kroz hrvatski jezik, strani jezik, glazbenu i likovnu kulturu upoznaju sa onim stvarima koje ih okružuju kao što su televizija, radio i tiskani mediji koji su primijenjeni njihovoj dobi. Također trebalo bi ih polako upoznavati sa filmom i vrstama filmova. Tu se također može podučavati i o stripu kao jednom od medija. Kroz treći i četvrti razred učenici bi kroz hrvatski jezik, strani jezik, glazbenu i likovnu kulturu i prirodu i društvo već morali usvojiti filmske kadrove kao izražajno sredstvo, morali više učiti društvu koje nas okružuje, načinu ophođenja u društvu, povijest medija i suvremene medije kao što su mobilni uređaji, Internet i upoznati fotografiju. Ne smijemo zaboraviti ni kazališnu umjetnost koja ostaje u sklopu nastave hrvatskog jezika. U petom i šestom razredu učenici bi kroz hrvatski jezik, strani jezik, glazbenu i likovnu kulturu, informatiku trebali sa nastavnicima gledati filmove i davati svoje komentare na filmove. U ovoj dobi je potrebo početi razvijati kritičko razmišljanje te treba učenike potaknuti da na pogledane filmove daju kritiku što im se sviđjelo ili što im se nije sviđjelo. Također bi trebali upoznavati glazbene spotove kao vrstu audio-vizualnog medija te komentirati poruke koje određeni glazbeni spotovi šalju. Društvene mreže su danas jedan od medija koji šalje i kreira raznovrsne poruke. Svakako se učenici moraju upoznati sa korisnim ali i štetnim utjecajem društvenih mreža. Također u ovoj dobi trebali bi detaljnije proučiti što je to informacija, poruka, tko kreira i šalje a tko prima poruke. Uz poučavanje o društvenim mrežama važno je prije naučiti sve o informacijama i porukama. Tu se može početi učiti i medijska pismenost. U sedmom i osmom razredu učenici bi kroz hrvatski i strani jezik, glazbenu i likovnu kulturu i informatiku

trebali raspoznavati sve vrste medija, istinitost i lažnost informacija i sadržaja, morali bi biti svjesni posljedica koje sadržaji mogu proizvesti. Trebalo bi ih učiti medijskoj pismenosti. Kako su učenici u toj dobi već dovoljno sazreli može im se utjecaj Interneta objasniti sa kritičkog i afirmativnog aspekta.

Sve navedene aktivnosti treba podučavati sa što više praktičnog rada jer djeca danas najčešće sama dolaze do raznih medijskih sadržaja pa ih je bolje samo usmjeriti da sama nađu korisne sadržaje. Sve više treba koristiti digitalnu tehnologiju za prenošenje znanja o medijima jer su i sami mediji danas većinom digitalni. Nastavni sadržaj bi već od trećeg razreda trebao biti dostupan svima u računalstvo u oblaku. Time bi se smanjili troškovi izdavanja knjiga a ujedno bi se učenici učili kako se pronalaze sadržaji na Internetu.

6.1. Plan integriranja Medijske kulture i medijske pismenosti u primarno obrazovanje

Plan integriranja programa međupredmetnog izučavanja sadržaja Medijske kulture i medijske pismenosti u postojeće predmete u I., II., III. i IV. razredu osnovne škole:

Osnovna škola	Obvezna provedba	Godišnji broj sati
I., II., III. i IV. razred	Međupredmetno – u sklopu predmeta: Hrvatski jezik, Likovna kultura, Glazbena kultura, strani jezici, Matematika, Priroda i društvo, Navedeni broj sati ne znači povećanje broja sati, nego integriranje i korelacija sadržaja s ciljem istodobnog razvijanja predmetne kompetencije.	30
UKUPNO:		30

2. Izvedbeni planovi i programi za razrednu nastavu

a. Izvedbeni planovi i programi za 1. razred

Izvedbeni program međupredmetnog sadržaja Medijska kultura i medijska pismenost

Naziv	MEDIJI OKO NAS
Svrha	Naučiti polaznike prvog razreda što nas okružuje od medija s kojima su najviše u doticaju
Ishodi Steći znanja o: • televiziji	<ul style="list-style-type: none"> • istražiti vrijeme provedeno pred televizorom • objasniti što je televizija

<ul style="list-style-type: none"> tiskani mediji primjereni toj dobi animirani film 	<ul style="list-style-type: none"> tiskani mediji časopisi primjereni toj dobi prikazati animirane filmove
Kratki opis aktivnosti	<p>MEĐUPREDMETNE TEME:</p> <p>HRVATSKI JEZIK: U knjižnici - upoznati učenike sa školskom knjižnicom, knjižničarkom, načinu posuđivanja knjiga.</p> <p>Slikovnica - Kroz slikovnice razlikovati dobro od lošeg, spoznati vrijednost dobrog ponašanja i pravilnog rasuđivanja, osvijestiti razliku slikovnice od drugih knjiga koje se nalaze u knjižnici.</p> <p>Animirani film – gledati animirane filmove i razmijeniti mišljenja</p> <p>PRIRODA I DRUŠTVO: Obitelj i dom – Ispitati koliko vremena se provodi pokraj televizije, kako se provodi slobodno vrijeme, kako se provodi vrijeme sa roditeljima</p> <p>LIKOVNA KULTURA: Crtanje – probati nacrtati nešto slično viđeno u slikovnicama, gledati jednostavne crteže i davati mišljenja na njih</p> <p>GLAZBENA KULTURA: Pjevanje – pjevanje jednostavnih dječjih pjesmica, kako glazba utječe na nas</p> <p>ENGLJSKI JEZIK: Talking about world around us – razgovarati o Svijetu oko sebe</p>
Vremenik	<p>Tijekom cijele šk. godine</p> <p>HRVATSKI JEZIK- 10 sati</p> <p>PRIRODA I DRUŠTVO- 5 sati</p> <p>LIKOVNA KULTURA- 5 sati</p> <p>GLAZBENA KULTURA- 5 sati</p> <p>ENGLJSKI JEZIK- 5 sati</p>

b. Izvedbeni planovi i programi za 2. razred

Izvedbeni program međupredmetnog sadržaja Medijska kultura i medijska pismenost

Naziv	MEDIJI OKO NAS
Svrha	Proširiti znanja iz prvog razreda te ih upoznati sa novim vrstama medija
<p>Ishodi</p> <p>Steći znanja o:</p> <ul style="list-style-type: none"> filmu vrste filmova radio strip 	<ul style="list-style-type: none"> upoznati film i filmske rodove objasniti što je radio objasniti što je strip
Kratki opis aktivnosti	<p>MEĐUPREDMETNE TEME:</p> <p>HRVATSKI JEZIK: Film i vrste filmova – što je film, tko ga stvara, ponoviti znanje o animiranom filmu, prikazati ostale vrste filma, pogledati dječje filmove</p> <p>PRIRODA I DRUŠTVO : Dom – koliko filmova se gleda kod kuće, da li se sluša radio</p> <p>GLAZBENA KULTURA: Radio – naučiti učenike što je radio, slušati dječje emisije na radiju</p> <p>LIKOVNA KULTURA: Strip – naučiti što je sličica, što je strip, pokazati nekoliko vrsta stripova i pričati o njima, nacrtati strip</p> <p>ENGLJSKI JEZIK: Listening music from radio and reading comics –slušati glazbu na engleskom sa radija i čitanje stripova na engleskom</p>

Vremenik	Tijekom školske godine HRVATSKI JEZIK - 15 sati PRIRODA I DRUŠTVO – 5 sati GLAZBENA KULTURA – 2 sata ENGLISKI JEZIK – 4 sata LIKOVNA KULTURA – 8 sati
-----------------	--

c. Izvedbeni planovi i programi za 3. razred

Izvedbeni program međupredmetnog sadržaja Medijska kultura i medijska pismenost

Naziv	MEDIJI I DRUŠTVO
Svrha	Naučit što je medijski sadržaj, kako mediji utječu na društvo, kako je tekla povijest medija, kazalište
Ishodi Steći znanja o: <ul style="list-style-type: none"> • povijest medija • medijski sadržaj • utjecaj medija • kazalište • Internet 	<ul style="list-style-type: none"> • naučiti povijesni razvoj medija • kao mediji utječu na nas • kako medijski sadržaj može nekoga uvrijediti • upoznati kazalište • upoznati se sa Internetom
Kratki opis aktivnosti	<p>MEĐUPREDMETNE TEME</p> <p>HRVATSKI JEZIK: Govor, pismo, tisak, kazalište, Internet – Objasniti povijest prvih medija, naučiti što je kazalište, kakva je njegova povijesna uloga kao medija, pogledati kazališnu predstavu, koristiti se Internetom</p> <p>PRIRODA I DRUŠTVO: Društvo i mediji – naučiti kako moramo biti pristojni u korištenju jednostavnih medijskih sadržaja, naučiti da sadržaj nekoga može uvrijediti, pravilno korištenje Interneta</p> <p>GLAZBENA KULTURA: Glazba u kazalištu, glazba kao sadržaj – naučiti kako se glazba koristi u kazališnim predstavama, naučiti kako je glazba medijski sadržaj i kako prenosi poruke, slušati glazbu na Internetu</p> <p>LIKOVNA KULTURA: Plakat – što je plakat, kazališni plakat, reklamni plakat, traženje plakata na Internetu, napraviti plakat</p> <p>ENGLISKI JEZIK: Theater - pričati na engleskom o kazalištu i napraviti skeč na engleskom</p>
Vremenik	Tijekom školske godine GLAZBENA KULTURA – 5 sati HRVATSKI JEZIK – 10 sati PRIRODA I DRUŠTVO – 5 sati LIKOVNA KULTURA – 5 sati ENGLISKI JEZIK – 5 sati

d. Izvedbeni planovi i programi za 4. razred

Izvedbeni program međupredmetnog sadržaja Medijska kultura i medijska pismenost

Naziv	MEDIJI I DRUŠTVO
Svrha	Proširiti znanja stečena u trećem razredu, naučiti osnove o pametnim telefonima kao mediju, fotografija, filmski kadrovi
Ishodi Steći znanja o: <ul style="list-style-type: none"> • fotografiji • pametnim telefonima • filmskim kadrovima 	<ul style="list-style-type: none"> • naučiti što je to pametni telefon, pametni telefon kao medij, Internet na pametnim telefonima • naučiti što je fotografija, moć fotografije • naučiti kako su filmski kadrovi izražajno sredstvo
Kratki opis aktivnosti	<p>MEĐUPREDMETNE TEME</p> <p>HRVATSKI JEZIK: Filmski kadrovi – što su filmski kadrovi, kako ih koriste režiseri, kako se koriste kao izražajno sredstvo</p> <p>PRIRODA I DRUŠTVO: Pametni telefoni – što su pametni telefoni, koliko ih danas koristimo, dobre i loše strane pametnih telefona, što sve možemo sa pametnim telefonima, da li je pametni telefon statusni simbol u društvu</p> <p>LIKOVNA KULTURA: Fotografija – što je fotografija, povijest fotografije, napraviti fotografiju sa pametnim telefonom, kompozicija na fotografiji</p> <p>ENGLJSKI JEZIK: Photography – komentiranje i razmišljanje o fotografijama traženje sadržaja na Internetu</p> <p>GLAZBENA KULTURA: Glazba na pametnim telefonima – kako se koristiti pametnim telefonom za slušanje i pohranu glazbe</p>
Vremenik	<p>Tijekom cijele školske godine</p> <p>GLAZBENA KULTURA – 5 sati</p> <p>HRVATSKI JEZIK – 10 sati</p> <p>PRIRODA I DRUŠTVO – 5 sati</p> <p>LIKOVNA KULTURA – 5 sati</p> <p>ENGLJSKI JEZIK – 5 sati</p>

3. Plan integriranja Medijske kulture i medijske pismenosti u primarno obrazovanje

Plan integriranja programa međupredmetnog izučavanja sadržaja Medijske kulture i medijske pismenosti u postojeće predmete u V., VI., VII. i VIII. razredu osnovne škole

Osnovna škola	Obvezna provedba	Godišnji broj sati
V., VI., VII., VIII. razred	Međupredmetno – u sklopu predmeta: Hrvatski jezik, strani jezik, Informatika, Likovna kultura, Glazbena kultura Navedeni broj sati ne znači povećanje broja sati, nego integriranje i korelacija sadržaja s ciljem istodobnog razvijanja i predmetne i građanske kompetencije.	30
UKUPNO:		30

4. Izvedbeni planovi i programi za predmetnu nastavu

a. Izvedbeni planovi i programi za 5. razred

Izvedbeni program međupredmetnog sadržaja Medijska kultura i medijska pismenost

Naziv	Promišljanje medija oko nas
Svrha	Aktiviranje kritičkog razmišljanja o medijima i društvenom okruženju te razvijanje svijesti o ulozi medija
Ishodi Steći znanja o: <ul style="list-style-type: none"> • informaciji • poruci • kritičko razmišljanje • glazbeni spot 	<ul style="list-style-type: none"> • naučiti što je informacija, što je poruka, , tko kreira poruke • kritički razmišljati o filmu • što je to glazbeni spot
Kratki opis aktivnosti	<p>HRVATSKI JEZIK (10 sati)</p> <ul style="list-style-type: none"> • ponoviti povijest medija • objasniti što je to poruka i tko ju kreira • gledati filmove te nakon toga dati kritički osvrt <p>INFORMATIKA (5 sati)</p> <ul style="list-style-type: none"> • što je to informacija • Izrada prezentacija • kako prenosimo poruke putem prezentacija <p>LIKOVNA KULTURA (5 sati)</p> <ul style="list-style-type: none"> • kako prenijeti poruku putem likovnog djela • pogledati primjere iz povijesti likovne umjetnosti • kreirati djelo sa nekom porukom <p>GLAZBENA KULTURA (5 sat)</p> <ul style="list-style-type: none"> • poruke u glazbi

	<ul style="list-style-type: none"> • slušanje primjera poznatih glazbenih djela sa porukom • kritičko razmišljanje o glazbi • glazbeni spot kao medij <p>ENGLISKI JEZIK (5 sati)</p> <ul style="list-style-type: none"> • gledanje glazbenih spotova na engleskom jeziku • kritičko razmišljanje o odgledanom • pisanje poruka na engleskom jeziku
--	---

b. Izvedbeni planovi i programi za 6. razred

Izvedbeni program međupredmetnog sadržaja Medijska kultura i medijska pismenost

Naziv	Promišljanje medija oko nas
Svrha	Spoznati ulogu društvenih mreža, njihov utjecaj, korisne i štetne strane, naučiti što je medijska pismenost
Ishodi Steći znanja o: <ul style="list-style-type: none"> • društvene mreže • medijska pismenost 	<ul style="list-style-type: none"> • naučiti što su društvene mreže i koje su društvene mreže najveće • utjecaj društvenih mreža i njihove pozitivne i negativne strane • naučiti što je medijska pismenost • kako nam ona koristi
Kratki opis aktivnosti	<p>HRVATSKI JEZIK (10 sati)</p> <ul style="list-style-type: none"> • mrežne stranice, hrvatski jezik i književnost na mreži • hrvatski jezik na društvenim mrežama, kako pišemo na mrežama • medijska pismenost, od pisma do digitalnih tehnologija <p>INFORMATIKA (5 sati)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Izrada mrežnih stranica • Učenici izrađuju stranicu na temu pravilnog služenja Internetom <p>LIKOVNA KULTURA (5 sati)</p> <ul style="list-style-type: none"> • slikovno pismo kao početak medijske pismenosti • korištenje likovne umjetnosti na društvenim mrežama • fotografija na društvenim mrežama <p>ENGLISKI JEZIK (5 sati)</p> <ul style="list-style-type: none"> • o društvenim mrežama • komunikacija na engleskom putem društvenih mreža <p>GLAZBENA KULTURA (5 sati)</p> <ul style="list-style-type: none"> • glazba na društvenim mrežama • kako glazbom šaljemo poruke na društvenim mrežama

c. Izvedbeni planovi i programi za 7. razred

Izvedbeni program međupredmetnog sadržaja Medijska kultura i medijska pismenost

Naziv	Medijska pismenost
Svrha	Razvijanje svijesti o osnovnim pravilima medijske pismenosti, kako nam koristi medijska pismenost
Ishodi Steći znanja o: <ul style="list-style-type: none"> osnovama medijske pismenosti svrha medijske pismenosti 	<ul style="list-style-type: none"> ponoviti što je medijska pismenost koje su osnove medijske pismenosti naučiti koja je svrha medijske pismenosti
Kratki opis aktivnosti	<p>HRVATSKI JEZIK (10 sati)</p> <ul style="list-style-type: none"> osnovne teze medijske pismenosti zašto učimo medijsku pismenost <p>LIKOVNA KULTURA (5 sati)</p> <ul style="list-style-type: none"> medijska pismenost i likovna kultura fotografija i medijska pismenost <p>INFORMATIKA (8 sati)</p> <ul style="list-style-type: none"> izrada prezentacije o medijskoj pismenosti Internet i medijska pismenost <p>GLAZBENA KULTURA (2 sata)</p> <ul style="list-style-type: none"> glazba i medijska pismenost <p>ENGLESKI JEZIK (5 sati)</p> <ul style="list-style-type: none"> kako se medijska pismenost uči u zemljama engleskog govornog područja

d. Izvedbeni planovi i programi za 8. razred

Izvedbeni program međupredmetnog sadržaja Medijska kultura i medijska pismenost

Naziv	Medijska pismenost
Svrha	Spoznati medijske industrije i njihovu ulogu, spoznati afirmativne i kritičke strane Interneta
Ishodi Steći znanja o: <ul style="list-style-type: none"> medijskim industrijama proširiti znanje o Internetu 	<ul style="list-style-type: none"> naučiti što su medijske industrije kako je Internet promijenio Svijet naučiti pozitivne i negativne strane Interneta
	<p>HRVATSKI JEZIK (10 sati)</p> <ul style="list-style-type: none"> Medijske industrije Kakav je njihov utjecaj danas kritički razmišljati o sadržaju koji nam se nudi putem medija <p>LIKOVNA KULTURA (2 sata)</p>

<p>Kratki opis aktivnosti</p>	<ul style="list-style-type: none"> • multimedijalni sadržaji • kritičko razmišljanje o paparazzi fotografiji <p>INFORMATIKA (11 sati)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Internet i njegov utjecaj • medijska pismenost na Internetu <p>GLAZBENA KULTURA (2 sata)</p> <ul style="list-style-type: none"> • glazba na Internetu • kršenje autorskih prava <p>ENGLESKI JEZIK (5 sati)</p> <ul style="list-style-type: none"> • medijske industrije u SAD-u • analiza medijske pismenosti u zemljama engleskog govornog područja
--------------------------------------	---

7. ZAKLJUČAK

Mediji su danas svuda oko nas. Mediji neprestano šalju informacije i poruke te kreiraju sadržaje koji dolaze do nas. Kroz povijest ljudskog društva mediji su uvijek imali veliku ulogu. Od govora kao prvog medija, preko pisma, knjiga, novina, radija, televizije i u današnje vrijeme digitalnih medija, mediji su imali važnu ulogu u formiranju mišljenja cijelih naroda. Uz formiranje mišljenja i utjecaja na društvene događaje, mediji danas i određuju koje su naša svakodnevnica kao na primjer što ćemo kupiti ili kako ćemo se ponašati. Razvojem Web 2.0 čak i sami korisnici postaju proizvođači sadržaja te društvene mreže postaju jedan od važnih medija u današnjem životu. Znanstvenici i stručnjaci za medije već su sedamdesetih godina 20. stoljeća shvatili da je potrebno izučavati medije i medijsku pismenost u nastavanom procesu. Dvadeset godina kasnije definira se pojam medijske pismenosti kao sposobnost pristupa analizi vrednovanja i stvaranja medija u raznim oblicima. Usvajaju se osnovna načela medijske pismenosti koja govore o tome da treba kritički preispitivati sadržaje koje mediji prenose, da treba shvatiti da mediji koriste kreativni jezik koji pojedinac mora znati pročitati, da pojedinac mora dekodirati poruke koje mu mediji šalju, da su mediji često pristrani a pojedinac to mora prepoznati i da su mediji organizirani na način da žele moć i novac. Medijske industrije su danas moćne, prenose i stvaraju sadržaj te žele zaraditi. Upravo zato dolazi se do potrebe odgajanja i učenja djece o medijima i medijskoj pismenosti.

Primarni i sekundarni stupanj obrazovnog sustava u Republici Hrvatskoj ustrojen je na način da postoji obavezna osnovna škola u trajanju od osam godina i srednja škola koja više nije obavezna i upisuje se prema želji i sposobnostima. Osnovni dokument koji donosi smjernice obrazovnog procesa je Nacionalni kurikulum. Na temelju kurikuluma donosi se Nastavni plan i program za osnovne i srednje škole.

Medijska kultura se u Republici Hrvatskoj uči u osnovnoj školi u sklopu nastave hrvatskog jezika kao jedna od četiri osnovne sastavnice nastave hrvatskog jezika. U srednjim školama postoji devet predmeta koji sadrže riječ medij/medijska te takve predmete pohađa 1079 učenika i učenica. Najveći broj učenika i učenica koji pohađaju takvu nastavu je u Elektrostrojarskoj školi u Varaždinu.

Medijska kultura kao jedna od četiri teme u nastavi hrvatskog jezika ima detaljno opisan program. Međutim zaključeno je da se u sklopu satnice nastave hrvatskog jezika samo 12 sati godišnje posvećuje medijskoj kulturi. Satnica hrvatskog jezika je najveća u osnovnoj školi međutim program je dosta opsežan i jednostavno je nemoguće više sati posvetiti medijskoj

kulturi. Također u novoj reformi kurikulumu ne razmišlja se medijskoj kulturi kao novom predmetu u osnovnim školama.

Smjernice Europske unije za školovanje do 2020. godine govore o tome će društveni mediji ubrzo postati sveprisutan element obrazovanja. Smatra se da će se u sljedećih pet godina učenje putem Interneta znatno razviti, zajedno s učenjem i procjenama temeljenima na podacima. predlažu se mjere koje se moraju poduzeti kratkoročno i dugoročno kako bi se nastavni procesi prilagodili današnjem napretku tehnologije. sa druge strane u američkom obrazovnom sustavu o medijima i medijskoj pismenosti promišlja se već od kraja sedamdesetih godina 20. stoljeća kad se na razini države donose smjernice o kritičkom promišljanju medija. Također se danas shvaća potreba za učenjem medijske pismenosti i prema tome teže mnoge organizacije u Sjedinjenim Američkim Državama koje daju smjernice i zaključke o izučavanju medijske pismenosti.

Zaključuje se da je potrebno promijeniti način izučavanja medija, medijske kulture i medijske pismenosti u našem primarnom obrazovanju. model koji bi bio najprihvatljiviji je sličan finskom modelu učenja o medijskim vještinama i komunikacijama. Finski model izučavanja medijske kulture i pismenosti govori da se te vještine izučavaju kroz više predmeta. Na taj način ne proširuje se satnica sa nekim novim predmetom nego se u predmetima koji već postoje implementiraju programi koji se tiču medijskih vještina i komunikacija.

Pošto je zaključeno da se na medijsku kulturu u nastavi hrvatskog jezika može izdvojiti najviše 12 sati godišnje, svakako bi se način izučavanja medijske kulture i medijske pismenosti trebao izučavati kroz više predmeta u osnovnoj školi. Kroz predmete su hrvatski jezik, strani jezik, likovna kultura, glazbena kultura, priroda i društvo i informatika polaznici osnovne škole stekli bi znanja o medijima, utjecajima medija, kritički razmišljati o sadržaju koji mediji šalju te se naučiti interaktivno izražavati. Sva nastava mora se bazirati na što više praktičnog rada jer su djeca danas u najranijoj dobi upoznata sa digitalnom tehnologijom. Pošto smjernice Europe kojoj Republika Hrvatska pripada govore o potrebi suvremenog pristupa medijima i tehnologiji, nužno što prije promijeniti odnos prema izučavanju medija i prilagoditi se situaciji koja nas okružuje te prihvatiti pozitivne primjere drugih zemalja koje su shvatile nužnost odgajanja i učenja o medijima i medijskoj pismenosti u primarnom obrazovanju.

U Varaždinu, rujna 2015. _____

8. LITERATURA

- [1] Šime Anić, Nikola Klaić, Želimir Domović,: Rječnik stranih riječi, Sani-Plus, Zagreb 2002.
- [2] Marshall McLuhan: Razumijevanje medija, Golden marketing-Tehnička knjiga, Zagreb 2008.
- [3] <https://newwars.wordpress.com/2006/06/15/the-future-media/> Pristupljeno: 25.8.2015.
- [4] Andrew Colman: Oxford Dictionary of Psychology. New York: Oxford University Press. 2003.
- [5] Nada Zgrabljic Rotar: Medijska pismenost i civilno društvo, MediaCentar Sarajevo 2005.
- [6] <http://www.medialit.org/reading-room/aspens-institute-report-national-leadership-conference-media-literacy> Pristupljeno 13.9.2015.
- [7] Stjepan Malović, Franjo Maletić, Gordana Vilović, Najil KURtić: Masovno komuniciranje, Golden marketing-Tehnička knjiga, Sveučilište Sjever, Zagreb 2014. str. 137-225.
- [8] <http://public.mzos.hr/Default.aspx?sec=2197> Pristupljeno 27.8.2015.
- [9] <http://public.mzos.hr/Default.aspx?sec=2239> Pristupljeno 27.8.2015.
- [10] Ante Bežen: Metodika : znanost o poučavanju nastavnog predmeta : epistemologija metodike u odnosu na pedagogiju i edukologiju - s primjerima iz metodike hrvatskoga jezika, Profil international, Zagreb 2008.
- [11] <http://public.mzos.hr/fgs.axd?id=20542> Pristupljeno 30.9.2015.
- [12] http://kresimirmikic.com/wp-content/uploads/2010/04/odgoj_za_medije.pdf Pristupljeno 3.9.2015.
- [13] https://ec.europa.eu/jrc/sites/default/files/horizon_report_eu_hr.pdf Pristupljeno 5.9.2015.
- [14] <http://hrcak.srce.hr/file/36849> Pristupljeno 5.9.2015.
- [15] <http://www.medialit.org/best-practices-faq> Pristupljeno 7.9.2105.
- [16] <http://kresimirmikic.com/15123/> Pristupljeno 8.9.2015.

[17] http://www.oph.fi/download/47675_POPS_net_new_2.pdf Pristupljeno 10.9.2015.

Popis slika

Tablica 1: Popis školskih ustanova i predmeta koji se izvode a sadrže u sebi naziv "Medij"/"Medijska" u školskoj godini 2014./2015. 14